

Драчко-Єрмоленко Є. В.

аспірант

Державної навчально-наукової установи

«Академія фінансового управління»

м. Київ, Україна

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-273-2-16>

МОДЕЛЬ БІЗНЕСУ ОЩАДНИХ БАНКІВ НІМЕЧЧИНИ

Sparkassen-Finanzgruppe («Фінансова група ощадних банків») – це мережа державних банків, які разом утворюють найбільшу групу фінансових послуг у Німеччині та в усій Європі. Її назва відноситься до контрольованих місцевими (земельними) урядами ощадних банків. Децентралізована структура Групи є однією з її головних характеристик. Асоціація ощадних банків Німеччини (DSGV) є головною організацією фінансової групи ощадних банків. Вона фінансується регіональними асоціаціями ощадних банків разом із земельними (регіональними) банками Landesbanken. Асоціація представляє інтереси Sparkassen-Finanzgruppe щодо банківської політики, нормативного законодавства, визначає стратегічний напрямок у Групі, діючи у співпраці з регіональними установами Групи.

Група закріпилася на надзвичайно конкурентному німецькому фінансовому ринку завдяки інноваційним фінансовим послугам та традиціям населення Німеччини у задоволенні потреб у фінансових продуктах.

Sparkassen-Finanzgruppe включає 510 організацій-членів, в т. ч. 363 незалежних ощадних банків, які складають ядро Групи, 5 земельних банківських груп (нім. Landesbank), а також компаній з державного страхування, регіональних будівельних товариств, операцій з нерухомості, компанію з управління активами та оптових фінансових послуг, компанію з надання ІТ-послуг, лізингові компанії, компанії з видавництва, кредитування нерухомості, надання автокредитів та споживчих кредитів,

факторингові компанії, спеціалізовану фірму з управління ризиками, компанію з ІТ-безпеки та 52 інвестиційні компанії. Загальна філіальна мережа установ групи нараховує 15,9 тис. відділень, а чисельність персоналу 284,8 тис. чол. Клієнтська база нараховує приблизно 50 мільйонів клієнтів [4].

З моменту свого заснування понад 200 років тому ощадні банки були пов'язані з певною, географічно визначеною діловою зоною (регіональний принцип). Бізнес-модель пережила серйозні випробування – період індустріалізації, нові починання після 1918 і 1945 років, та нарешті реінтеграція Німеччини у 1990-х роках.

Юридично закріплено в законодавстві Німецького ощадного банку «публічний мандат»: відданість заощадженням і пенсійному плануванню та доступ до фінансових послуг для всіх груп клієнтів. Фінансова доступність є основою бізнес-моделі.

Другим основним елементом є особлива увага до місцевого та регіонального розвитку, обслуговування домогосподарств, малих і середніх підприємств та органів місцевого самоврядування. Ощадні банки стимулюють конкуренцію на німецькому банківському ринку.

Банківська частина групи, як показує табл. 1, демонструє позитивні фінансові результати, незважаючи на те, що отримання прибутку не є головною метою асоціації. Прибутки направляються виключно на капіталізацію та на розвиток свого регіону.

Ощадні банки є установами, що фінансуються муніципальними органами. За регіональним принципом вони зосереджують свою присутність на території свого муніципального власника. Вони незалежні, керуються децентралізовано та орієнтовані на зростання за рахунок власних ресурсів. Окрім класичних Sparkassen як установ публічного права, що обслуговують місцеві громади, існує ще п'ять установ, відомих як «вільні ощадкаси», зі статусом акціонерних компаній, але вони дотримуються тих же самих принципів ведення бізнесу.

Бізнес-модель ощадних банків спрямована на досягнення місії – приймати соціальну відповідальність і діяти стабільно. Останні роки установи групи розширили свою бізнес-модель,

зробивши акцент на екологічності продуктів, приймаючи добровільно зобов'язання вести екологічно чистий та сталий бізнес. Новітнім завданням Finance Group Savings Banks є фінансова підтримка використання відновлюваних джерел енергії, екологічного житлового будівництва та енергоефективної реконструкції будівель. Вона також продовжить інвестувати в розробку цифрових продуктів і розширення цифрової інфраструктури.

Таблиця 1

Вибрані статті фінансової звітності
Savings Banks Finance Group на кінець року, млрд євро

	2021 рік	2020 рік	Зміна у %
Позики та аванси банкам (МФО)	226,6	269,9	-16,0
Позики та аванси небанкам (не МФО)	1,395,3	1,315,7	6
Зобов'язання перед банками (МФО)	457,3	427,5	7
Зобов'язання перед небанками (не МФО)	1,452,1	1,395,8	4
Власний капітал	178,3	173,7	2,6
Сукупні активи	2,431,9	2,346,1	3,7
Адекватність основного капіталу	15,7%	16,3%	
Чистий процентний дохід	26,666	27,14	-1,7
Чистий комісійний дохід	10,546	9,783	7,8
Чистий результат від фінансових операцій	0,9	0,461	95,2
Адміністративні витрати	27,005	26,831	0,6
Чистий прибуток до сплати податків	5,969	4,165	43,3
Податки на прибуток	3,467	2,741	26,5
Чистий прибуток після сплати податків	2,502	1,424	75,8
з них чистий прибуток Sparkassen	1,656	1,462	13,3
з яких чистий прибуток Landesbanken	0,813	-0,068	- 5
з яких чистий прибуток Landesbausparkassen	0,033	0,03	12,1

Джерело: The Annual Report of the Savings Banks Finance Group (2022) [4]

Частка Savings Banks Finance Group в активах фінансового ринку ФРН на кінець 2021 року складала 27,5%, в т.ч. на ощадні

каси припадає 18,4% та на земельні банки 9,1% [1]. За обсягом корпоративних кредитів група контролює 40,9% ринку (30,7% – Ощадні банки та 10,2% – Landesbanken). У житлових кредитах ощадні банки займають 35,3% загального ринку. За обсягом портфеля споживчих позик у 44,5 мільярда євро та часткою 19,2%, Група явно відстає від групи регіональних та інших кредитних банків (частка яких становила 49,1%). Фінансова група досягла частки ринку в 39,0% депозитів населення та 16,3% коштів корпоративних клієнтів. Весь бізнес з кредитування клієнтів група може рефінансуватися за рахунок депозитів клієнтів. Ощадні банки сплачують встановлені законом податки, загалом 40% усіх податків, які сплачують фінансові установи, надходять від них, а якщо включити Landesbanken, то усього 50% податкових надходжень.

Інституційна схема захисту фінансової групи ощадних банків складається з 13 гарантійних фондів (гарантійні фонди регіональних асоціацій ощадних банків, гарантійний фонд земельних ощадних кас і гарантійний фонд земельних банків). Клієнти мають право на відшкодування до 100 000 євро своїх вкладів. Схема досягає цього шляхом надання добровільного інституційного захисту. З моменту створення схеми захисту в 1973 році жодна установа-член не ставала неплатоспроможною.

Варто відзначити основні відмінності моделі бізнесу ощадних банків Німеччини від діяльності ощадних банків в Україні (в яких частка коштів фізичних осіб перевищує 50% зобов'язань):

- 1) перебування у власності регіональних органів влади (муніципалітетів) і широка регіональна присутність;
- 2) підпорядкування єдиному органу стратегічного управління групою, до складу якої входять ощадні та земельні банки;
- 3) чітка стратегічна орієнтація на розвиток регіонів, фінансове включення недообслугованих верств населення;
- 4) прибутковість не першочерговим завданням, незважаючи на це, чистий прибуток спрямовується на капіталізацію;
- 5) формування ресурсної бази за рахунок залучення заощаджень населення та вільних коштів підприємств;
- 6) наявність афілійованих фінансових компаній за моделлю фінансового супермаркету;

- 7) створення фондів захисту вкладників та взаємодопомоги;
- 8) відсутність значних вкладень в державні цінні папери;
- 9) суттєва частка ринку кредитних та депозитних продуктів, конкуренція з кооперативними банками.

Наш погляд, досвід діяльності ощадних банків в принципі неможливо копіювати через принципові особливості у поведінці населення, структурі банківського сектору та економічному устрої суспільства. Прийнята в Україні реформа державного банківського сектору не передбачає розвиток ощадних банків як особливого фінансового інституту, а взагалі зорієнтована на приватизацію державного Ощадбанку [1]. В умовах війни «роботу з приватизації Ощадбанку поставлено на паузу» [3]. Уряд України визнав, що у період воєнного стану є неактуальним та недоцільним досягнення очікуваних у мирний період показників діяльності банків державного сектору, визначених Засадами стратегічного реформування державного банківського сектору, а також неможливість виконання ключових аспектів, пріоритетів та показників діяльності, визначених стратегіями розвитку кожного з банків державного сектору [2]. Поряд з цим, заслуговує уваги досвід збереження стійкості цих банків в умовах системних криз, державний підхід до розвитку мережі ощадних банків в сучасних умовах, коли виникають можливості цифровізації, але у той же час зростають вимоги до ефективності ведення бізнесу.

Література:

1. Засади стратегічного реформування державного банківського сектору (стратегічні принципи). URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/20200814%20SOB%20Strategy.pdf>.
2. Основні (стратегічні) напрями діяльності банків державного сектору на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки. Кабінету Міністрів України від 7 травня 2022 р. № 356-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356-2022-%D1%80#Text>.
3. Сергій Наумов: Депозитні ставки можуть дістатися і до 25%. 12 липня 2022 року. Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2022/07/12/88446287>.
4. The Annual Report of the Savings Banks Finance Group (2022). URL: <https://www.dsgv.de/en/facts/financial-report.html>.